Bp Andrzej F. Dziuba, ***Niepokalana***, red. S. Maria Rybicka MSC, o. Franciszek Czarnowski OFMConv, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2025, ss. 227, ISBN 978-83-7766-280-9.

Papież Pius IX w dniu 12 grudnia 1954 roku ogłosił dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, bullą „Ineffabilis Deus". Warto tutaj przytoczyć zasadniczy fragment dokumentu papieskiego, który stwierdza: „Oświadczamy, wyrażamy i określamy, iż nauka, która mówi, że błogosławiona Dziewica Maryja – aktem łaski i na mocy szczególnego przywileju Wszechmogącego Boga oraz w przewidywaniu zasług Jezusa Chrystusa, Zbawiciela rodzaju ludzkiego – była, od pierwszej chwili swego poczęcia, zachowana od wszelkiej zmazy grzechu pierworodnego i uodporniona przeciw niemu, jest matką objawioną przez Boga i że wobec tego wszyscy wierni powinni w nią mocno i zawsze wierzyć".

Tematyka mariologiczna stanowi jeden z szczegółowych przedmiotów zainteresowań badawczych w ramach nauk teologicznych. Zagadnienia te wchodzą m.in. w kwestie soteriologiczne czy eklezjologiczne. Obecność Maryi w historii zbawienia można odnaleźć w wielu szczegółowych kwestiach chrystologicznych.

Tematyce mariologicznej poświęcone jest kolejne opracowanie bp. Andrzeja F. Dziuby. Autor jest długoletnim profesorem zwyczajnym teologii moralnej w Akademii Teologii Katolickiej i Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Wydał ponad 50 książek i wiele artykułów, szkiców, materiałów poglądowych oraz recenzji. Ma także publikacje z problematyki mariologicznej i maryjnej m.in. „Matka Boża z Damaszku" (Warszawa 2016) i „Morenita z Guadalupe" (Niepokalanów 2019).

Prezentowany zbiór otwiera motto „Per Mariam Soli Deo" (s. 5), które nawiązuje do zawołania biskupiego autora, a następnie zamieszczone zostało obszerne „Wprowadzenie" (s. 7-13). Tekst ten jest ciekawym przybliżeniem tytułu książki, jego przesłania teologicznego oraz pewnych elementów historycznego spojrzenia na ten stosunkowo nowy dogmat maryjny, bo z połowy XX wieku.

Następnie podstawowy blok książki zawiera 24 homilie z lat 2004-2024, wszystkie zostały wygłoszone 8 grudnia, a więc w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP (s. 15-204). Z zrozumiałych względów koncentrują się na tematyce, która przynosi ta liturgiczna uroczystość kościelna. Autor czyni to w sposób bardzo konsekwentny i systematyczny.

Kolejny element książki stanowi „Aneks" (s. 205-221), na który składają się: „Msza święta o Niepokalanym Poczęciu NMP" wraz z czytaniami (s. 205-212) oraz trzy „Litanie" (s. 213-221); „Litania o Niepokalanym Poczęciu NMP" (s. 213-216), „Litania do Maryi Niepokalanie Poczętej" (s. 216-219) i „Litania na uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP" (s. 219-221). Całość publikacji zamyka schematyczny „Spis treści" (s. 223-227). Samo zapoznanie się z tym spisem już daje pierwsze bardziej szczegółowe wprowadzenie w zawartość treściową książki.

Mając na względzie powtarzającą się corocznie okoliczność głoszonych homilii należy z uznaniem wskazać, iż nie ma w nich powtórzeń czy innych sformułowań, które wskazywałyby na wzajemne zapożyczenia. Nie ma odniesień do wcześniejszych tekstów. Można zatem sądzić, iż są one oddzielnymi namysłami autora wokół tych samych czytań mszalnych oraz tej samej prawdy dogmatycznej wyrażonej w uroczystej formule Niepokalanego Poczęcia NMP.

Proponowane teksty homiletyczne pokazują, że czytania liturgiczne są niezwykłym bogactwem, i zarazem ciągle żywym, prawd wiary, nadziei i miłości wpisanych w dzieje ewangelicznego nauczania Kościoła. Nie zauważa się wyraźnych powtórek, ale jest to zawsze żywa i ciągle nowa analiza homiletyczna. Ma się nawet wrażenie, że autor jakby wręcz odczuwał swoistą satysfakcję z kolejnego pochylania się nad tymi samymi tekstami.

Zatem Pismo św., zwłaszcza Nowego Testamentu, jawi się w całej swej misji i tematyce podjętej przez posłanych apostołów oraz z czasem ich następców. Nie można mieć „kompleksów" z tytułu czerpania z tej niepowtarzalnej „Księgi", z tego Słowa życia, i to w wszystkich zakątkach świata (por. Mt 28, 16-20), we wszystkich kulturach, aby czynić uczniów ze wszystkich narodów. Oczywiście, dotyczy to także wszystkich prawd maryjnych, a w tym o Niepokalanym Poczęciu.

Przekaz prawdy o Niepokalanym Poczęciu NMP jest tutaj ciągle poddawany nowemu oglądowi wiary, a jednocześnie pogłębiany w płaszczyźnie homiletycznej. Nie mniej każda z przywołanych homilii stanowi jakby autonomiczną, a jednocześnie zwartą i zamkniętą koncepcyjnie oraz treściowo. To jakby małe pasterskie traktaty teologiczne, wokół tej samej prawdy maryjnej.

Silnym atutem homilii bp. Andrzeja F. Dziuby jest ich żywotna więź z testami liturgii Słowa przypisanymi przez Kościół specjalnie na tę uroczystość. To źródło okazuje się bardzo nośne i ożywcze. Biblijna moc homilii czyni z nich szczególnie autentyczny wykład tej prawdy maryjnej. Autor

nie stosuje swoistych „ucieczek" kaznodziejskich, nie zbacza z temu.

Faktycznie Niepokalana jest centrum całego przekazu homiletycznego. Nie mniej jednocześnie tutaj także poprawnie wybrzmiewają liczne element teocentryczne i chrystocentryczny orędzia czasów eschatologicznych. Zresztą one są szczególnie istotne dla poprawnego zrozumienia i ukazania prawdy o Niepokalanym Poczęciu NMP. Bardzo twórczo wybrzmiewa tutaj harmonia historii zbawienia, aż do pełni czasów, gdy „zesłał Bóg Syna swego, zrodzonego z Niewiasty" (Ga 4, 40).

Autor nie posługuje się przykładami homiletycznymi czy kaznodziejskimi. Wydaje się, że wystarcza mu sam przykład i wielopłaszczyznowy wzór Maryi Niepokalanie Poczętej, w bogactwie jej życia i pełnionych dzieł Służebnicy Pańskiej. Wystarczają biblijne obrazy, a te są niezwykle barwne i sugestywne, choć formułowane w tak odległych czasach oraz adresowane do określonych środowisk i kręgów kulturowych oraz filozoficznych. Mimo tego swoistego „obciążenia" mówią one swoją świeżością i autentyzmem także i dziś. Potwierdzają to tekst bp. Andrzeja F. Dziuby.

Ciekawym zabiegiem, zastosowanym w prezentowanej książce, jest przywołanie między poszczególnymi homiliami pieśni kościelnych czy poezji, odnoszących się do Niepokalanego Poczęcia NMP. Wśród tych pierwszych można wskazać na dość duże bogactwo, choć bardzo zróżnicowane, co do poziomu i stylu. Natomiast poezje mają raczej skromną reprezentację w języku polskim. Być może wynika to m.in. z czasu oraz okoliczności ogłoszenia tego dogmatu. Nie mniej te obydwie formy uzupełniające są ciekawymi interpretacjami samej prawdy maryjnej oraz jej szerokich odniesień m.in. językowych, kulturowych czy obyczajowych.

Poszczególne teksty tchną wielkim szacunkiem wobec Maryi i Jej udziału w historii zbawienia. Jej miejsce jest i rola, jako Bogarodzicy, są niezbędne dla spełnienia się mesjańskich wymiarów miłości Boga do ludzi i świata. Autor stara się być obiektywnym, w sensie teologicznym, reprezentantem tego nurtu w interpretacji ofiarowanego przez Boga i niesionego w Kościele przekazu objawionego. Tutaj mogą jawić się trudności w kontekście dialogu ekumenicznego, szczególnie ze wspólnotami postreformacyjnymi oraz powstałymi jeszcze później, tzw. ewangeliczne czy ewangelikalne. Trzeba jednaka przyznać, że często prezentowane doktryny są dość zmienne i mało precyzyjne.

Wydaje się, że zbiór homilii biskupa łowickiego odzwierciedla także jego duchowość oraz osobistą wizję mariologii i jej podstawowych prawd. Jest on szczególnie wrażliwy na te prawdy. Odnosi się do nich dużym sza-

cunkiem i widzi ich znaczącą, wręcz niezbędną rolę w dziele posługi ewangelizacyjnej. Z tekstów jasno wybrzmiewa, że Maryja jest pierwszą ewangelizatorką, co więcej wzorem oraz orędowniczką dla tej posługi Kościoła, a więc całego pielgrzymującego Ludu Bożego Nowego Przymierza. Sam autor pisze we wprowadzeniu: „Niech ten zbiór refleksji i modlitwy oraz poetyckich strof będzie jeszcze jednym wyrazem czci i wdzięczności, całego Kościoła, składanej Maryi Niepokalanej" (s. 12-13).

Ważnym walorem książki jest wartki język przekazu. Ułatwia to często dobre i jasne komunikowanie czasem niełatwych kwestii. Jest to język żywego słowa, a nie odczytywania wcześniej przygotowanych tekstów. Może dlatego pewne powtórzenia czy akcenty. Przecież „repetitio est mater studiorum", także – ze zdrowym umiarem – ma zastosowanie w posłudze kaznodziejskiej. Sam Jezus z Nazaretu nie stronił od tego zabiegu. Autor głosi, zwiastuje i czyni proponowane treści komunikatem zbawczym, bowiem słowo Boże jest żywe i skuteczne, ostre jak miecz obosieczny (por. Hbr 4, 12; 1 Tes 2, 13). To nie są czytane referaty i może dlatego czasem język jest mniej precyzyjny, ale „giętki", choć nie zawiera błędów czy niejasności doktrynalnych czy językowych.

Publikacja zbioru homilii w formie drukowanej daje im jeszcze kolejne szanse zaistnienia jako komunikatorów wiary wokół prawdy Niepokalanego Poczęcia NMP. Można po nie sięgnąć tak ku osobistej refleksji czy medytacji, jak i ku lekturze duchowej. Można wczytać się w proponowany namysł teologiczny, choć tutaj podany w specyficznej formie dyskursu homiletycznego.

Zbiór homilii maryjnych bp. Andrzeja F. Dziuby odzwierciedla także specyfikę diecezji łowickiej, w której posługuje. Jest to raczej środowisko o religijności związanej mocno z tradycją oraz wielorakim bogactwem kulturowym i obyczajowym. Wręcz w sposób naturalny pozytywnie wpisuje się w ten krajobraz wiary, religijności i duchowości maryjnej. Natomiast w znakach zewnętrznych to liczne sanktuaria oraz kościoły i kaplice noszące wezwania maryjne. Wielość kapliczek wolnostojących czy umieszczanych na drzewach lub domostwach. Wreszcie bogactwo obrazów z motywami maryjnymi, tak w świątyniach jak i w domach. Wręcz wydaje się zatem oczywistym, że to wszystko jest jakość odmalowane w proponowanym przepowiadaniu homiletycznym. Zresztą sam autor wychowywał się w stronach rodzinnym w Wielkopolsce, także przy sanktuarium maryjnym, w Żegocinie, koronowanym przez kard. Stefana Wyszyńskiego, dnia 5 września 1965 roku.

Prezentowana publikacja jest interesującym i twórczym namysłem nad prawda Niepokalanego Poczęcia NMP. Dobrze, że jest dostępna dla szerszego grona zainteresowanych odbiorców. Należy odnotować, iż jest to także nawiązani do rocznicy ogłoszenia tego czwartego dogmatu w dniu 8 grudnia 1954 roku. To jeszcze jedno dopełnienie maryjnego dzieła, uroczyście zadeklarowanego w nazaretańskim „Fiat", w całej historii zbawienia.

Joseph G. La Sanche